

Mia Bašić, studentica IV. godine
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

**Samir Vrabec, Consul Possibilis: PREDSJEDNIČKA SUKCESIJA U
SAD, ustavnopravno uređenje i studije slučajeva, Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2013., str. 421**

Predsjednik Sjedinjenih Američkih Država zasigurno je jedna od najvažnijih institucija na svijetu, ako ne i najvažnija. No, što se dogodi kada dođe do prekida legitimiteta predsjedničke službe uslijed nastupa razloga za primjenu ustavnog mehanizma sukcesije? Koliki zapravo može biti stupanj narušenosti legitimiteta potpredsjednika ili drugog državnog dužnosnika kada sukcesijom stupa u predsjedništvo i počne provoditi njegove ovlasti i dužnosti? Ustavni mehanizam putem kojega se osigurava kontinuitet izvršne funkcije u Sjedinjenim Američkim Državama u slučajevima smrti, ostavke, impeachmenta ili nesposobnosti predsjednika, kao i slučaj istodobne upražnjenosti i nesposobnosti predsjedničke i potpredsjedničke službe – sustav predsjedničke sukcesije – predmet je istraživanja što ga je proveo dr. sc. Samir Vrabec i iscrpno obradio u knjizi „Consul Possibilis: Predsjednička sukcesija u SAD, ustavnopravno uređenje i studije slučajeva“, na 421 stranici. Knjiga je izdana u nakladništvu Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2013. godine. Na početku knjige nalazi se kratak sadržaj iza kojega slijede predgovor prof. dr. sc. Zvonimira Lauca (str. 11 – 14), uvod (str. 15 – 19) i četiri opsežna dijela studije. Na kraju knjige nalazimo zaključna razmatranja (str. 381 – 386) i literaturu (str. 387 – 421).

U prvom dijelu, koji nosi naziv „Predsjednik Sjedinjenih Američkih Država – Pregled položaja i značaja institucije u ustavnopravnoj i političkoj znanosti“ (str. 21 – 55) autor nam daje kratak povijesni pregled institucije Predsjednika SAD-a, kao i sve važne događaje koji su se uz nju vezali. Utvrđujući značaj institucije Predsjednika, autor nam je zapravo pokazao koliko je stvarna tema njegovog istraživanja dobila na značaju, a to je dakako – predsjednička sukcesija, o kojoj se autor opširnije i detaljnije bavi u poglavljima koja slijede.

Drugi dio „Predsjednička sukcesija u Sjedinjenim Američkim Državama do donošenja 25. amandmana Ustava“ (str. 57 – 213) sadržajno je mnogo opširniji od prethodnog dijela. Autor ovaj dio istraživanja započinje pitanjima sukcesije guvernera u kolonijalnom razdoblju i u razdoblju od stjecanja neovisnosti do Philadelphijske konvencije gdje opisuje i oblikovanje ustavne odredbe o predsjedničkoj sukcesiji na Philadelphijskoj konvenciji. Potom obrađuje prvi slučaj predsjedničke sukcesije koji je vezan uz Williama H. Harrisona i John Tylera (*Tylerov presedan*), ali i nastavlja do teme koja se tiče upražnjenosti službe predsjednika smrću njezina nositelja (*Vacancy*). Dalje u poglavlju, dr. sc. Vrabec dao nam je impresivan pregled slučajeva, tumačenje ustavne odredbe o upražnjenosti službe predsjednika SAD-a smrću njezina nositelja, mišljenja američkih ustavnopravnih autora, sudske presedane o sukcesiji guvernera

saveznih država i druga zanimljiva razmatranja. Na kraju ovog poglavlja autor zaključuje da je zanemarivanje pitanja predsjedničke sukcesije, nuklearnog naoružanja, hladnog rata i niza situacija zdravstvene nesposobnosti predsjednika poslije Drugog svjetskog rata, što je kulminiralo atentatom i smrću JFK-a, od strane Kongresa do pedesetih godina dvadesetoga stoljeća dovelo do „buđenja“ Kongresa i redefiniranja shvaćanja i promjene sukcesijske klauzule Ustava donošenjem i ratifikacijom 25 amandmana Ustava SAD-a 1967. godine.

U trećem dijelu „Donošenje 25. amandmana Ustava Sjedinjenih Američkih Država i njegova primjena“ (str. 215 – 362) autor je obradio dvadeset peti amandman Ustava SAD-a, događaje koji su mu prethodili i one koji su uslijedili nakon njegova donošenja. Naime, donošenje 25. Amandmana, koji je ratificiran 1967., rezultat je više od deset godina pokušaja da se na jasan način utvrdi formalni mehanizam djelovanja u slučaju kada zdravstveno stanje predsjednika utječe na njegovu sposobnost izvršavanja ustavnih ovlasti i dužnosti. Ovaj period obilježen je aktivnim djelovanjem predsjednika i istaknutih članova Kabineta, kao i istaknutih kongresmena i senatora na čelu kongresnih odbora, u rješavanju ovoga pitanja. Međutim, da bi uopće došlo do donošenja 25. amandmana, bilo je potrebno da američka nacija u jeku hladnog rata i nuklearnog naoružavanja prođe nekoliko slučajeva bolesti predsjednika Eisenhowera, šok nakon atentata i smrti predsjednika Kennedyja i Johnsonovo predsjedništvo u sjeni njegova slabog zdravlja. Uz opširna razmatranja svih ovih događaja i uz poseban fokus na donošenje 25. amandmana, autor je u ovom dijelu izložio i tekst amandmana.

U četvrtom dijelu „Kongresno zakonodavstvo o predsjedničkoj sukcesiji za slučaj istodobne upražnjenosti ili nesposobnosti nositelja službe predsjednika i potpredsjednika SAD“ (str. 363 – 386) dr. sc. Vrabec donosi nam kratki pregled najvažnijih zakonodavnih propisa koji reguliraju predsjedničku sukcesiju u SAD-u, a to su: *Zakon o predsjedničkoj sukcesiji* i *Akt o uređenju obnašanja dužnosti službe Predsjednika u slučaju uklanjanja s položaja, ostavke, smrti ili onesposobljenosti oboje Predsjednika i Potpredsjednika*. Kao što možemo vidjeti iz kratkog povijesnog pregleda donošenja ovih zakona, Kongres se u uređivanju ove materije prvenstveno vodio problemom konkretnih osoba koje su se u vrijeme donošenja zakona nalazile na određenim dužnostima, pa su se u skladu s tim dužnosničke službe uvrštavale na vrh sukcesijskog niza ili spuštale na niža mjesta. Pri tome su gotovo u pravilu zanemarivana ustavna i politička načela diobe vlasti i održavanja kontinuiteta političke pripadnosti predsjednika i dužnosnika u sukcesijskom nizu.

Konačno, knjiga „*Consul Possibilis: Predsjednička sukcesija u SAD – ustavnopravno uređenje i studije slučajeva*“ znanstvena je monografija dr. sc. Samira Vrabeca koja predstavlja vrijedan doprinos hrvatskoj pravnoj i političkoj znanosti, posebice ustavnom pravu i komparativnoj politici.